

Ulkoasiainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 193/2022 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan, hallintovaliokuntaan ja puolustusvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- hallintovaliokunta HaVL 29/2022 vp
- puolustusvaliokunta PuVL 11/2022 vp
- perustuslakivaliokunta PeVL 75/2022 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- oikeuspäällikkö Kaija Suvanto, ulkoministeriö
- vastuuvirkamies Leo Svahnäck, ulkoministeriö
- lainsäädäntöneuvos Heidi Kaila, valtioneuvoston kanslia
- lainsäädäntöneuvos Tapio Puurunen, sisäministeriö
- vanhempi hallitussihteeri Anna Korhola, puolustusministeriö
- oikeudellinen neuvonantaja Päivi Pietarinen, Tasavallan presidentin kanslia
- apulaisosastopäällikkö, eversti Jaro Kesänen, Pääesikunta

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annettua lakia siten, että lain soveltamisala kattaisi kansainvälisen avun lisäksi myös Suomen kansallisesta tarpeesta, ilman ulkopuolista pyyntöä tapahtuvan Suomen viranomaisen toiminnan itsenäisesti tai toista Suomen viranomaista tukien Suomen alueen ulkopuolel-

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

la kansainvälisen oikeuden rajoitukset huomioiden (muu kansainvälinen toiminta). Lisäksi muutoksen tarkoituksena on selventää, että lakia voitaisiin soveltaa myös Suomen keskeisimpien kumppanien kanssa tapahtuvaan yhteistoimintaan.

Laissa säädetyistä päätöksentekomenettelyistä poikkeuksellisen kiireellisissä ja vakavissa tilanteissa poistettaisiin maantieteellinen raja. Sotilaallisia voimakeinoja koskevan kiireellisyysmenettelyn rajoituksia ehdotetaan muutettavaksi vähemmän tilannekohtaisiksi kuitenkin niin, että kiireellisyysmenettely koskisi edelleen erittäin poikkeuksellisia tilanteita. Lain nimike ehdotetaan muutettavaksi siten, että se vastaisi lain soveltamisalaan tehtäviä tarkennuksia.

Ehdotetut muutokset eivät vaikuta tasavallan presidentin ja valtioneuvoston väliseen toimivallanjakoon.

Puolustusvoimista annettuun lakiin, aluevalvontalakiin ja asevelvollisuuslakiin ehdotetaan tehtäväksi muutokset, jotka johtuvat yhteistoiminnan ja muun kansainvälisen toiminnan lisäämisestä lainsäädäntöön.

Konsulipalvelulakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lakiin lisättäisiin sääntely ulkoministeriön mahdollisuudesta pyytää tukea toiselta Suomen viranomaiselta konsulipalvelulaissa tarkoitettujen konsulipalveluiden antamiseksi Suomen alueen ulkopuolella. Vastaavasti poliisilakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että tuen antaminen ulkoasiainhallinnolle mahdollistuu. Poliisilakiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännökset kansainvälisen avun antamisesta Euroopan unionille tai kansainväliselle järjestölle ja avun vastaanottamisesta niiltä. Pelastuslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että sisäministeriö voisi antaa pelastustoimeen kuuluvaa tukea toiselle viranomaiselle Suomen alueen ulkopuolella. Rajavartiolakia muutettaisiin siten, että apua voitaisiin pyytää ja vastaanottaa rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi myös suoraan toiselta valtiolta. Rajavartiolaitoksen mahdollisuus antaa voimakeinojen käyttöä sisältävää tukea laajennettaisiin poliisiin lisäksi myös muihin Suomen viranomaisiin. Lisäksi ehdotetaan muutoksia henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettuun lakiin, ampuma-aselakiin ja siviilihenkilöiden osallistumisesta kriisinhallintaan annettuun lakiin.

Kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevaa lainsäädäntöä voitaisiin soveltaa myös tilanteissa, jossa Suomi olisi Naton jäsen. Mahdollisia tarkennustarpeita lainsäädäntöön arvioidaan erikseen.

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Johdanto

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annettua lakia. Merkittävimmät muutokset ovat lain soveltamisalan laajentaminen koskemaan myös yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa sekä maantieteellisen rajauksen poistaminen kiireellistä päätöksentekoa koskevasta sääntelystä. Myös lain nimi ehdotetaan muutettavaksi laiksi kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta, jotta se vastaisi lain soveltamisalaan tehtäviä muutoksia. Muutokset eivät vaikuta tasavallan presidentin ja valtioneuvoston väliseen toimivaltaan eivätkä eduskunnan rooliin päätöksenteossa.

Lisäksi hallituksen esityksessä ehdotetaan muutoksia kymmeneen muuhun lakiin toimialakohtaisen lainsäädännön saattamiseksi sopusointuun päätöksentekolakiin ehdotettujen muutosten kanssa.

Kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain (418/2017) tarkistustyö aloitettiin lokakuussa 2021 Afganistanin evakuointioperaation seurauksena. Kyseessä oli tilanne, jossa Suomen Puolustusvoimat tuki ulkoministeriötä evakuointitehtävässä ulkomailla. Tilanteessa tunnistettiin tarve muuttaa lain soveltamisalaa niin, että se kattaisi tarpeen päättää Suomen viranomaisen toimimisesta Suomen alueen ulkopuolella itsenäisesti tai toista Suomen viranomaista tukien ilman ulkopuolista pyyntöä. Lisäksi havaittiin, että sitä, missä tilanteissa voidaan soveltaa kiireellisyysmenettelyä avun sisältäessä sotilaallisia voimakeinoja, tulisi arvioida uudelleen. Työn edetessä Euroopan turvallisuustilanne on edelleen merkittävästi muuttunut, minkä vuoksi esityksessä on laajemmin otettu huomioon toimintaympäristöön liittyvät ajankohtaiset ja ennakoitavissa olevat haasteet.

Hallituksen esityksen mukaan kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevaa lainsäädäntöä voitaisiin soveltaa myös tilanteessa, jossa Suomi olisi Naton jäsen. Nato-jäsenyyden mahdollisia tarkennustarpeita lainsäädäntöön arvioidaan myöhemmin.

Afganistanin evakuointioperaation jälkeen lakia kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta on tähän päivään mennessä sovellettu useita kertoja vuoden 2022 aikana Ukrainalle annettuun sotilasapuun liittyen. Laissa säädettyjä kiireellisyysmenettelyjä ei ole sovellettu toistaiseksi kertaakaan.

Ulkoasiainvaliokunta yhtyy hallituksen esityksen arvioihin Afganistanin evakuointioperaatiosta saaduista opeista sekä muutoksista Euroopan ja Suomen turvallisuus- ja toimintaympäristössä ja toteaa niiden puoltavan kansainvälisen avun antamisen ja vastaanottamisen päätöksentekoon liittyvän lainsäädännön soveltamisalan laajentamista ja kiireellisyysmenettelyn muovaamista. Valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja kannatettavana alla mainituin huomioin ja muutosesityksin.

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

Soveltamisalan laajentaminen

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain soveltamisalaa (1 §) siten, että se kattaa kansainvälisen avun lisäksi myös Suomen kansallisesta tarpeesta, ilman ulkopuolista pyyntöä tapahtuvan Suomen viranomaisen toiminnan itsenäisesti tai toista Suomen viranomaista tukien huomioimalla Suomen alueen ulkopuolella kansainvälisen oikeuden rajoitukset. Tämä ehdotetaan toteutettavaksi lisäämällä 1 §:ään käsite "muu kansainvälinen toiminta". Saadun selvityksen ja hallituksen esityksen perusteluiden mukaan tällaisia tilanteita voivat olla tilanteet, joissa poliisi tai Puolustusvoimat toimivat ulkoasiainhallinnon tukena esimerkiksi evakuointi- ja panttivankitilanteissa.

Lisäksi 1 §:ään ehdotetaan lisättäväksi käsite "yhteistoiminta", jonka tarkoituksena on selventää, että lakia voitaisiin soveltaa myös Suomen keskeisimpien kumppanien kanssa tapahtuvaan yhteistoimintaan. Esimerkiksi Suomen ja Ruotsin välisessä puolustusyhteistyössä suunnitellussa yhteistoiminnassa, kuten aluevalvontayhteistyössä, on kyse yhteisestä tarpeesta lähtöisin olevasta toiminnasta eikä ainoastaan toisen osapuolen avunpyynnöstä ja siihen vastaamisesta. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy muutosesityksen keskeisyyteen huomioiden kansainvälisen yhteistyön kasvanut merkitys turvallisuuden, puolustuksen ja varautumisen kysymyksissä kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevan päätöksenteon voimaantulon jälkeen.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan, ettei sen mielestä lain soveltamisalan laajentamiselle ole perustuslaista johtuvaa estettä. Valiokunta kuitenkin kiinnitti huomiota siihen, että lakiehdotuksen sanamuoto yhteistoiminnasta ja muusta kansainvälisestä toiminnasta on hyvin yleisluonteinen eivätkä hallituksen esityksen perusteluista ilmenevät täsmennykset käy ilmi säädöstekstistä. Se totesi, että lain soveltamisalaa määritteleviä käsitteitä "yhteistoiminta" ja "muu kansainvälinen toiminta" tulee siten täsmentää laissa 1. lakiehdotuksen käsittelemiseksi tavallisen lain säätämisyksikössä. (PeVL 75/2022 vp.)

Ulkoasiainvaliokunnan valmistelevan käsittelyn yhteydessä ulkoministeriö esitti lausunnon (5.12.2022) muodossa täydentävät huomiot ja ehdotukset siitä, kuinka perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitetyt näkökohdat voitaisiin ottaa huomioon. Ulkoministeriön lausunnossa käsiteltä "yhteistoiminta" esitetään täsmennettäväksi lisäämällä käsitteen yhteyteen ne tahot, joiden kanssa yhteistoimintaa voitaisiin tehdä (toinen valtio, Euroopan unionin tai kansainvälinen järjestö) sekä maantieteellinen alue (Suomen alueella tai sen ulkopuolella), jolla yhteistoimintaa voitaisiin harjoittaa.

Käsitettä "muu kansainvälinen toiminta" esitetään lausunnossa täsmennettäväksi lisäämällä käsitteen eteen "Suomen omiin tarpeisiin perustuva" ja määrittelemällä toiminta-alue (Suomen alueen ulkopuolella).

Ulkoministeriön esittämistä lisäyksistä ei johdu tarpeita muuttaa muita 1. lakiehdotuksen pykälä.

Lain soveltamisalan osalta ulkoasiainvaliokunta korostaa myös lain 1 §:n viittausta Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan päämäärien ja periaatteiden sekä muiden kansainvälisen oikeuden sääntöjen huomioon ottamisesta.

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

Kiiremenettely

Päätöksenteosta kiireellisissä asioissa säädetään 1. lakiehdotuksen 4 ja 5 §:ssä. Sääntelyä ehdotetaan nyt muutettavaksi siten, että 4 ja 5 §:stä poistetaan soveltamista koskeva maantieteellinen raja. Lisäksi sotilaallisia voimakeinoja koskevan kiireellisyysmenettelyn rajoituksia ehdotetaan muutettaviksi vähemmän tilannekohtaisiksi, mutta kuitenkin niin, että kiireellisyysmenettely koskee edelleen erittäin poikkeuksellisia tilanteita ja sen käyttöönoton korkea kynnyks säilyy. Pääsääntönä säilyy normaali päätöksenteko. Esitetyillä muutoksilla ei ole vaikutusta eduskunnan osallistumiseen sotilaallisia voimakeinoja sisältävään avunantoon tai vastaanottamiseen liittyvään päätöksentekoon.

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan, että nyt ehdotetut muutokset eivät muuta perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 64/2016 vp, PeVL 17/2017 vp) säädettyjen 4 ja 5 §:n perusratkaisuja perustuslain kannalta ongelmallisella tavalla (PeVL 75/2022 vp). Perustuslakivaliokunnan tavoin ulkoasiainvaliokunta kuitenkin korostaa 4 ja 5 §:n soveltamisen poikkeuksellisuutta ja pidättyvyyttä näihin poikkeussäännöksiin tukeutumisessa ottaen huomioon erityisesti sotilaallisten voimakeinojen käyttöön liittyvät mahdolliset ulko- ja turvallisuuspoliittiset seuraukset.

Hallituksen esityksessä on tehty selkoa kiiremenettelyä koskevan sääntelyn käytännön merkityksestä. Esityksen perustelujen valossa päätökset voidaan tehdä ja on myös käytännössä pystytty tekemään varsin joutuisasti tavanomaisessa, lain 2 ja 3 §:ssä säännellyssä menettelyssä. Kun jo tavanomainen päätöksentekomenettely mahdollistaa nopean päätöksenteon myös käytännössä, kiiremenettelyn poikkeuksellisuus korostuu ulkoasiainvaliokunnan mielestä entisestään.

Puolustushallinnon toimialakohtainen lainsäädäntö

Puolustusvoimista annettuun lakiin, aluevalvontalakiin ja asevelvollisuuslakiin ehdotetaan tehtäviksi muutokset, jotka johtuvat yhteistoiminnan ja muun kansainvälisen toiminnan lisäämisestä lainsäädäntöön. Valiokunta esittää lakiesitysten hyväksymistä muuttamattomina lukuun ottamatta säännösvirheen korjaamista, joka koskee Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 2 a kohtaa. Saadun selvityksen mukaan hallituksen esitykseen on epähuomiossa sisällytetty poistona edellä mainittuun lakiin säännös puolustusvoimien virka-avusta muiden ihmisten hengelle tai terveydelle vakavaa vaaraa aiheuttavien rikosten estämiseksi ja keskeyttämiseksi. Valiokunta esittää tämän säännöksen sisällyttämistä lakiin.

Puolustushallinnon osalta ulkoasiainvaliokunta kiinnittää huomiota lisäksi puolustusvaliokunnan lausuntoon, jossa on käsitelty henkilöstön asemaan liittyviä kysymyksiä kansainvälisen avun annossa. Puolustusvaliokunta toteaa, että nyt esitetyillä muutoksilla ei ole vaikutusta Puolustusvoimien henkilöstön eikä asevelvollisten asemaan. Henkilöstön asemaan liittyviä kysymyksiä kansainvälisen avun annossa on laajasti käsitelty silloin, kun kansainvälisen avun antamista koskeva lainsäädäntö tuli voimaan (PuVM 2/2017 vp — HE 94/2016 vp, s. 4 — 9). Puolustusvaliokunta toteaa, että saamansa selvityksen mukaan osa vuonna 2017 sovitusta palvelussuhteen ehtoista vaatii tiettyä uudelleentarkastelua, ja valiokunta pitää tärkeänä, että palvelussuhteen ehtoihin liittyviä kysymyksiä ja tarkennustarpeita kansainvälisen avun annossa ja vastaanottamisessa tarkastellaan puolustushallinnon ja ammattiliittojen kesken. (PuVL 11/2022 vp.)

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

Sisäasiainhallinnon toimialakohtainen lainsäädäntö; poliisilaki

Esityksessä poliisilakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että tuen antaminen ulkoasiainhallinnolle mahdollistuu. Poliisilakiin ehdotetaan lisättäviksi myös säännökset kansainvälisen avun antamisesta Euroopan unionille tai kansainväliselle järjestölle ja avun vastaanottamisesta niiltä.

Poliisilakiin liittyen valiokunta kiinnittää huomiota tukitilanteiden yleisjohdon ja osapuolten välisten toimintojen yhteensovittamiseen. Poliisilain 9 lukuun ehdotetuissa 2 a ja 2 b §:ssä säädetään muun ohella myös siitä, että poliisi vastaa tukitilanteen turvallisen suorittamisen kannalta tarpeellisesta yleisjohdosta. Ulkoasiainvaliokunta pitää hallintovaliokunnan lausunto huomioiden ehdotettuja säännöksiä asianmukaisina. Ulkoasiainvaliokunta katsoo hallintovaliokunnan tavoin, että poliisilain 9 luvun 2 b §:n säännöskohtaisia perusteluja on aiheellista tarkentaa.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia myös rajavartiolaitokseen ja pelastuslakiin sekä muutoksia henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksesta annettuun lakiin, ampuma-aselakiin ja siviilihenkilöiden osallistumisesta kriisinhallintaan annettuun lakiin. Lisäksi esityksessä ehdotetaan konsulipalvelulakia muutettavaksi siten, että lakiin lisätään sääntely ulkoministeriön mahdollisuudesta pyytää tukea toiselta Suomen viranomaiselta konsulipalvelulaissa tarkoitettujen konsulipalveluiden antamiseksi Suomen alueen ulkopuolella. Asiassa saamansa selvityksen ja lausuntovaliokuntien asiassa antamien lausuntojen perusteella ulkoasiainvaliokunnalla ei ole ehdotuksista huomautettavaa.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain muuttamisesta

1 §. Soveltamisala. Perustuslakivaliokunta kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että lakiehdotuksen sanamuoto yhteistoiminnasta ja muusta kansainvälisestä toiminnasta on hyvin yleisluonteinen eivätkä hallituksen esityksen perusteluista ilmenevät täsmennykset käy ilmi säädöstekstistä. Se totesi, että lain soveltamisalaa määritteleviä käsitteitä ”yhteistoiminta” ja ”muu kansainvälinen toiminta” tulee siten täsmentää laissa 1. lakiehdotuksen käsittelemiseksi tavallisen lain säätämisyksikössä.

Ulkoasiainvaliokunta esittää 1 §:n täydentämistä perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla niin, että käsitettä ”yhteistoiminta” täsmennetään lisäämällä käsitteen yhteyteen ne tahot, joiden kanssa yhteistoimintaa voitaisiin tehdä (toinen valtio, Euroopan unionin tai kansainvälinen järjestö) sekä maantieteellinen alue (Suomen alueella tai sen ulkopuolella), jolla yhteistoimintaa voitaisiin harjoittaa. Lisäksi käsitettä ”muu kansainvälinen toiminta” esitetään täsmennettäväksi lisäämällä käsitteen eteen ”samoin kuin Suomen omiin tarpeisiin perustuva” ja määrittelemällä toiminta-alue (Suomen alueen ulkopuolella).

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

2. Laki puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

2 §. Puolustusvoimien tehtävät. Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 2 a kohtaa on muutettu 15.6.2022 voimaan tulleella lailla (345/2022) siten, että 2 a kohtaan on lisätty uusi säännös virka-avusta muiden ihmisten hengelle tai terveydelle vakavaa vaaraa aiheuttavien rikosten estämiseksi ja keskeyttämiseksi (Eduskunnan vastaus EV 45/2022 vp — HE 106/2021 vp).

Edellä selostettu 15.6.2022 voimaan tullut lisäys sisällytettiin epähuomiossa poistona nyt käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen (HE 193/2022 vp) sisältyvän 2. lakiehdotuksen asianomaiseen kohtaan. Kyseistä lisäystä ei ole ollut tarkoitus ehdottaa poistettavaksi tästä kohdasta. Valiokunta ehdottaa lisäyksen sisällyttämistä säännökseen.

6. Laki poliisilain muuttamisesta

9 luku 2 b §. Ulkoasiainvaliokunta esittää, että säännöskohtaisia perusteluja tarkennetaan vielä siten, että poliisin antaessa tukea toimialaansa kuuluvassa tehtävässä ulkoasiainhallinnolle tämän konsulipalvelulaissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi poliisi johtaa tehtäväänsä kaikilta osin ja poliisin toiminta tapahtuu täysin poliisijohtoisesti. Tämä on tärkeää, koska vain poliisilla on tarvittava asiantuntemus esimerkiksi siitä, mitä voimakeinoja käytetään ja milloin. Ulkoasiainhallinto vastaa konsulipalvelulain mukaisen kokonaistehtävän yleisjohdosta ja eri viranomaisten välisten toimintojen yhteensovittamisesta. Lisäksi valiokunta korostaa, että toimivaltuuksien ja johtosuhteiden tulee kaikkien viranomaisten osalta olla selvät.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ulkoasiainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 193/2022 vp sisältyvät 3.— 11. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 193/2022 vp sisältyvät 1. — 2. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain (418/2017) 5 §:n 4 momentti, ja
muutetaan lain nimike, 1–4 § ja 5 §:n 1–3 momentti seuraavasti:

Laki

kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan päätöksentekoon, joka koskee kansainvälisen avun antamista toiselle valtiolle, Euroopan unionille tai kansainväliselle järjestölle sekä kansainvälisen avun pyytämistä niiltä sekä yhteistoimintaa **toisen valtion, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön kanssa Suomen alueella tai sen ulkopuolella samoin kuin Suomen omiin tarpeisiin perustuvaa** muuta kansainvälistä toimintaa **Suomen alueen ulkopuolella** Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan (SopS 1/1956) päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt huomioon ottaen, jos kyse on avusta tai toiminnasta:

- 1) joka perustuu Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklaan;
- 2) joka perustuu Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohtaan;
- 3) johon sisältyy merkittäviä sotilaallisia voimavaroja;
- 4) johon voi sisältyä sotilaallisten voimakeinojen käyttöä;
- 5) joka on ulko- ja turvallisuuspoliittisesti merkittävää; tai
- 6) joka on laajakantoista ja periaatteellisesti tärkeää.

Muusta kuin 1 momentissa tarkoitettusta päätöksenteosta säädetään erikseen.

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

2 §

Päätöksenteko

Päätöksen avun antamisesta tai pyytämisestä, yhteistoiminnasta tai muuhun kansainväliseen toimintaan osallistumisesta tekee valtioneuvoston yleisistunto asianomaisen ministeriön esittelystä. Jos avun antaminen tai pyytäminen, yhteistoiminta tai muu kansainvälinen toiminta on ulko- ja turvallisuuspoliittisesti merkittävä kansainvälinen asia, päätöksen tekee siltä osin valtioneuvoston ratkaisuehdotuksesta tasavallan presidentti. Valtioneuvoston toimivallasta valmistella Euroopan unionissa tehtävät päätökset ja päättää niihin liittyvistä Suomen toimenpiteistä säädetään perustuslaissa.

Ennen 1 momentissa tarkoitettua päätöstä tasavallan presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen ministerivaliokunnan yhteisen kokouksen tai EU-ministerivaliokunnan käsiteltä asiaa valmistelevasti asianomainen ministeriö voi ryhtyä avun antamiseen tai vastaanottamiseen, yhteistoimintaan tai muuhun kansainväliseen toimintaan liittyviin valmistelu- ja varautumistoimenpiteisiin.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös avun antamista tai pyytämistä, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevan päätöksen olennaiseen muuttamiseen.

Puolustusvoimia ei saa määrätä 1 §:ssä tarkoitettuun avun antamiseen tai toimintaan ilman 1–3 momentissa säädettyä menettelyä, ellei Puolustusvoimien ylipäällikön toimivallasta muuta johdu.

3 §

Eduskunnan osallistuminen päätöksentekoon

Ennen 2 §:ssä tarkoitetun päätöksen tekemistä valtioneuvoston on kuultava eduskunnan ulkoasiainvaliokuntaa, jos apu tai toiminta voi sisältää sotilaallisten voimakeinojen käyttöä. Jos päätös koskee erityisen vaativaa tilannetta, valtioneuvoston on ennen päätöksentekoa kuultava eduskuntaa antamalla sille asiasta selonteko.

4 §

Menettely kiireellisissä asioissa

Jos 1 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettua apua tai toimintaa koskevaa 2 §:ssä tarkoitettua päätöstä ei ole mahdollista tehdä riittävän nopeasti poikkeuksellisen kiireellisessä ja vakavassa tilanteessa, asianomainen ministeriö voi päättää avusta tai toiminnasta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua ministeriön päätöksestä on ilmoitettava viipymättä valtioneuvostolle ja tasavallan presidentille. Avun tai toiminnan jatkamisesta ja lopettamisesta päätehtään 2 §:ssä säädettyä menettelyä noudattaen.

Puolustusvoimia ei saa määrätä tässä pykälässä tarkoitettua avun antamiseen tai toimintaan ilman 1 ja 2 momentissa säädettyä päätöksentekomenettelyä, ellei Puolustusvoimien ylipäällikön toimivallasta muuta johdu.

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

5 §

Menettely sotilaallisia voimakeinoja edellyttävässä kiireellisessä tilanteessa

Jos sotilaallisia voimakeinoja sisältävää 2 §:ssä tarkoitettua päätöstä ei ole mahdollista tehdä riittävän nopeasti, päätös voidaan tehdä tässä pykälässä säädettyssä menettelyssä sellaisessa poikkeuksellisen kiireellisessä ja vakavassa tilanteessa, jossa tilanteesta saatujen tietojen perusteella on perusteltua olettaa, että kiireellinen menettely on välttämätöntä ihmisten henkeä tai terveyttä taikka valtakunnan turvallisuutta vakavasti uhkaavan vaaran torjumiseksi tai näihin vaikutuksiin rinnastettavissa tilanteissa, eikä vaaraa ole mahdollista torjua lievemmillä keinoilla. Tällöin päätöksen tekee valtioneuvoston yleisistunto tai tasavallan presidentti siten kuin 2 §:n 1 momentissa säädetään.

Ennen 1 momentissa tarkoitettua päätöksen tekemistä valtioneuvoston on annettava asiasta selvitys eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle. Päätöksenteon jälkeen asia on välittömästi saatettava eduskunnan käsiteltäväksi. Avun tai toiminnan jatkamisesta ja lopettamisesta päätetään tällöin 2 ja 3 §:ssä säädettyä menettelyä noudattaen.

Puolustusvoimia ei saa määrätä tässä pykälässä tarkoitettua avun antamiseen tai toimintaan ilman 1 ja 2 momentissa säädettyä päätöksentekomenettelyä, ellei Puolustusvoimien ylipäällikön toimivallasta muuta johdu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 2 §, 4 a–b §, 12 § ja sen edellä oleva väliotsikko ja 12 a– 12 c §, sellaisina kuin ne ovat laissa 427/2017, seuraavasti:

2 §

Puolustusvoimien tehtävät

Puolustusvoimien tehtävänä on:

1) Suomen sotilaallinen puolustaminen, johon kuuluvat:

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

- a) maa-alueen, vesialueen ja ilmatilan valvominen sekä alueellisen koskemattomuuden turvaaminen;
- b) kansan elinmahdollisuuksien, perusoikeuksien ja valtiojohdon toimintavapauden turvaaminen sekä laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustaminen;
- c) sotilaskoulutuksen antaminen ja vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen ohjaaminen sekä maanpuolustustahdon edistäminen;
- 2) muiden viranomaisten tukeminen, johon kuuluvat:
 - a) virka-apu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, terrorismirikosten ja muiden ihmisten hengelle tai terveydelle vakavaa vaaraa aiheuttavien rikosten estämiseksi ja keskeyttämiseksi sekä muuksi yhteiskunnan turvaamiseksi;
 - b) pelastustoimintaan osallistuminen antamalla käytettäväksi pelastustoimintaan tarvittavaa kalustoa, henkilöstöä ja asiantuntijapalveluja;
 - 3) osallistuminen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklaan tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohtaan perustuvaan apuun tai muuhun kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan;
 - 4) osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan ja sotilastehtäviin muussa kansainvälisessä kriisinhallinnassa.

Puolustusvoimien muista tehtävistä säädetään erikseen.

4 a §

Kansainvälisen avun pyytäminen ja yhteistoiminta Suomen alueella

Jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa (418/2017) muuta säädetä, puolustusministeriö voi ulkoministeriötä kuultuaan pyytää Puolustusvoimien toimialaan kuuluvaa apua toiselta valtiolta, Euroopan unionilta tai kansainväliseltä järjestöltä taikka päättää Puolustusvoimien yhteistoiminnasta toisen valtion, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön kanssa Suomen alueella ottaen huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan (SopS 1/1956) päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt.

4 b §

Toimivalta ja voimakeinojen käyttö vastaanotettaessa kansainvälistä apua ja yhteistoiminnassa Suomen alueella

Joukolla ja yksittäisellä sotilaalla, joka Suomen pyynnöstä antaa apua Suomelle tai toimii yhteistoiminnassa Puolustusvoimien kanssa Suomen alueella, on toimivalta suorittaa tehtäviä ja käyttää tehtävän kannalta välttämättömiä voimakeinoja sen mukaisesti kuin, mitä laissa säädetään Puolustusvoimien ja sotilasviranomaisten toimivallasta. Tätä toimivaltaa rajaavat lisäksi apua tai yhteistoimintaa koskevan päätöksen määräykset. Voimakeinoja voidaan käyttää vain siinä määrin ja siihen saakka, kun ne ovat tehtävän kannalta tarpeen sekä hyväksyttävässä suhteessa tehtävän tavoitteeseen nähden.

Apua tai yhteistoimintaa koskevassa päätöksessä on määriteltävä tehtävä, toimivalta, sotilaalliset voimavarat ja mahdollinen voimakeinojen käyttö sekä muut avun antamisen tai yhteistoiminnan edellytykset.

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

Osallistuminen kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan

12 §

Kansainvälisen avun antaminen, yhteistoiminta ja muu kansainvälinen toiminta

Puolustusvoimat voi antaa Puolustusvoimien toimialaan kuuluvaa apua toiselle valtiolle, Euroopan unionille tai kansainväliselle järjestölle sekä osallistua yhteistoimintaan toisen valtion, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön kanssa taikka muuhun kansainväliseen toimintaan ottaen huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt.

Puolustusvoimat voi osallistua kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan tai muuhun kansainväliseen toimintaan myös toista Suomen viranomaista tukeakseen toimivaltaisen ministeriön tai viranomaisen pyynnöstä.

Jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa muuta säädetä, Puolustusvoimien osallistumisesta 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun toimintaan päättää puolustusministeriö ulkoministeriötä kuultuaan.

Puolustusvoimia ei saa määrätä 1 tai 2 momentissa tarkoitettuihin toimiin ilman kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa tai 3 momentissa säädettyä päätöksentekomenettelyä, ellei Puolustusvoimien ylipäällikön toimivallasta muuta johdu.

12 a §

Toimivalta ja voimakeinojen käyttö kansainvälisen avun antamisessa, yhteistoiminnassa ja muussa kansainvälisessä toiminnassa

Edellä 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuun kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan osallistuvalla henkilöstöllä on tehtävää suorittaessaan kansainväliseen oikeuteen perustuva ja kansainvälisen avun pyytäjän tai yhteistoimintaosapuolen määrittämä toimivalta sekä oikeus käyttää tehtävän kannalta välttämättömiä voimakeinoja. Voimakeinoja voidaan käyttää vain siinä määrin ja siihen saakka, kun ne ovat tehtävän kannalta tarpeen, hyväksyttävässä suhteessa tehtävän tavoitteeseen nähden ja tehtävälle vahvistettujen voimankäyttö sääntöjen mukaisia. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain (39/1889) 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Edellä 12 §:n 2 momentissa tarkoitettuun avun antamiseen tai toimintaan osallistuvalla henkilöstöllä on toimivalta suorittaa tehtäviä ja oikeus käyttää voimakeinoja toisen Suomen viranomaisen esittämän pyynnön mukaisesti ja ottaen huomioon mitä 1 momentissa on säädetty.

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

12 b §

Kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan osallistuva henkilöstö

Edellä 12 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin käytetään ensisijaisesti sellaista Puolustusvoimien henkilöstöä, joka on sitoutunut Puolustusvoimien kansainväliseen toimintaan. Tehtävien ajan henkilöstö on virka- tai työsuhteessa Puolustusvoimiin. Mitä 41 §:n 2 momentissa säädetään tiedon antamisen määräajasta, ei sovelleta 12 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin. Tehtäviin osallistuvaan henkilöstöön sovelletaan tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annettua lakia (1522/2016).

Asevelvollisten käyttämisestä kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan säädetään asevelvollisuuslaissa. Jos reserviläinen otetaan tehtävän ajaksi Puolustusvoimien palvelussuhteeseen, työ- tai virkasuhdetta, joka tehtävään otettavalla on, ei saa tehtävän takia päättää. Reserviläisellä on oikeus palata aikaisempaan työ- tai virkasuhteeseen, kun palvelussuhde Puolustusvoimiin päättyy. Virkavapauden tai työstä vapautuksen myöntämisestä reserviläiselle 12 §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin päättää harkintansa mukaan työnantaja.

12 c §

Joukkojen asemaa koskevat sopimukset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan kansainvälisten velvoitteiden voimaansaattamiseksi säätää seuraavien sopimusten soveltamisesta kansainvälisen avun vastaanottamiseen sekä antamiseen, yhteistoimintaan ja muuhun kansainväliseen toimintaan:

1) Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tehty sopimus ja sen lisäpöytäkirja (SopS 64 ja 65/1997) ja toinen lisäpöytäkirja (SopS 72–74/2005);

2) Euroopan unionin jäsenvaltioiden välinen sopimus Euroopan unionin sotilasesikunnan ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 17 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen tehtävien, myös harjoitusten, valmistelemiseksi ja toteuttamiseksi Euroopan unionin toimielinten käyttöön mahdollisesti asetettujen esikuntien ja joukkojen palvelukseen siirrettyjen sotilas- ja siviilihenkilöiden sekä jäsenvaltioiden tätä varten Euroopan unionin käyttöön asettamien sotilas- ja siviilihenkilöiden asemasta (EU SOFA) (SopS 24/2006);

3) Euroopan unionin jäsenvaltioiden välinen sopimus jäsenvaltion toiselle jäsenvaltiolle esittämistä korvausvaatimuksista, jotka koskevat sellaiselle omaisuudelle, jonka jäsenvaltio omistaa, jota se käyttää tai jolla se toimii, Euroopan unionin kriisinhallintaoperaation yhteydessä aiheutunutta vahinkoa tai tällaisen operaation yhteydessä sattunutta jäsenvaltion sotilas- ja siviilihenkilöiden loukkaantumista tai kuolemaa (SopS 25/2006).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ..

3.

Laki

aluevalvontalain 24 d §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan aluevalvontalain (755/2000) 24 d §, sellaisena kuin se on laissa 428/2017, seuraavasti:

24 d §

Aluevalvontayhteistyö

Tuen pyytämisestä toiselta valtiolta, Euroopan unionilta tai kansainväliseltä järjestöltä aluevalvontaa varten ja yhteistoiminnasta toisen valtion, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön kanssa aluevalvonnassa säädetään kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa (418/2017) ja puolustusvoimista annetussa laissa (551/2007).

Puolustusvoimat voi 1 momentissa tarkoitetun päätöksen perusteella ryhtyä päätöksen toimeenpanoa koskeviin toimiin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

asevelvollisuuslain 62 ja 78 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan asevelvollisuuslain (1438/2007) 62 ja 78 §, sellaisina kuin ne ovat laissa 429/2017, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

62 §

Palveluksen järjestäminen ulkomailla

Varusmiespalvelusta suorittava tai kertausharjoitukseen osallistuva asevelvollinen voidaan määrätä lyhytaikaisesti palvelukseen ulkomaille, jos hän:

- 1) osallistuu 61 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen;
- 2) suorittaa 1 kohdassa tarkoitettuun koulutukseen liittyviä tukitehtäviä;
- 3) osallistuu nimenomaisen suostumuksensa mukaisesti puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun kansainvälisen avun antamiseen, yhteistoimintaan tai muuhun kansainväliseen toimintaan silloin, kun kyse ei ole Suomen sotilaallisesta puolustamisesta;
- 4) osallistuu tavanomaiseen laivapalvelukseen Suomen aluevesien ulkopuolella;
- 5) osallistuu nimenomaisen suostumuksensa nojalla kansallista Suomen puolustusta edistävään kansainväliseen sotilaalliseen harjoitukseen;
- 6) osallistuu vierailuun, esiintymismatkaan, urheilukilpailuun tai muuhun vastaavaan palvelukseensa liittyvään sellaiseen tehtävään, johon ei sisälly sotilaallisia harjoituksia.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuun kansainväliseen toimintaan sovelletaan lisäksi 78 §:n 1 momenttia sekä tapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annettua lakia (1522/2016).

78 §

Palveluksessa olevan asevelvollisen määrääminen muuhun tehtävään kuin Suomen sotilaalliseen puolustamiseen

Tässä laissa tarkoitetussa palveluksessa oleva asevelvollinen voidaan palvelustehtävään määrätä puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuun virka-aputehtävään, 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettuun pelastustehtävään ja 3 kohdassa tarkoitettuihin muihin kuin Suomen sotilaalliseen puolustamiseen liittyviin tehtäviin. Edellä mainittuja tehtäviä suorittaessaan asevelvolliset eivät saa osallistua:

- 1) vaarallisten henkilöiden kiinniottamiseen;
- 2) räjähteiden raivaamiseen;
- 3) aseellista voimankäyttöä edellyttäviin tehtäviin; eikä
- 4) muihin 1–3 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä vastaaviin vaarallisiin tehtäviin.

Palveluksessa oleva asevelvollinen voidaan lisäksi tarvittaessa määrätä Puolustusvoimien ulkopuoliseen maanpuolustusta tai sotilaallista koulutusta edistävään tehtävään, joita ovat:

- 1) yleishyödylliset keräykset;
- 2) suurten yleisö- ja muiden tapahtumien turvallisuusjärjestelyt;
- 3) sotaveteraanien ja veteraanijärjestöjen tukeminen;
- 4) harjoituksiin käytettävien kiinteistöjen kunnostaminen;
- 5) muut vastaavat maanpuolustusta tai sotilaallista koulutusta edistävät tehtävät.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetussa tehtävässä osastoa johtaa sen päälliköksi määrätty Puolustusvoimien sotilasvirassa palveleva henkilö.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

konsulipalvelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään konsulipalvelulakiin (498/1999) uusi 41 c § seuraavasti:

41 c §

Ulkoasiainhallinnolle annettava tuki

Ulkoministeriö voi konsulipalveluiden antamiseksi pyytää toiselta Suomen toimivaltaiselta viranomaiselta tukea ulkoasiainhallinnolle Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan (SopS 1/1956) päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt huomioon ottaen.

Tuen pyytämisen edellytyksenä on, että ulkoasiainhallinnon voimavarat ovat riittämättömät pyynnössä tarkoitetun tehtävän suorittamiseen. Pyyntö voi koskea myös voimakeinojen käyttöä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

poliisilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan poliisilain (872/2011) 9 luvun 9 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 581/2019,
muutetaan 9 luvun 2 a §, 9 §:n otsikko, 9 a §, 9 b §:n 2 momentti, 9 d §, 9 e §:n 2 momentti, 9 h § ja 9 i §:n 6 momentti,

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

sellaisina kuin niistä ovat 9 luvun 2 a §, 9 a §, 9 b §:n 2 momentti, 9 d §, 9 e §:n 2 momentti ja 9 h § laissa 419/2017 ja 9 i §:n 6 momentti laissa 1248/2020, sekä

lisätään 9 lukuun uusi 2 b ja 2 c § seuraavasti:

2 a §

Toisen viranomaisen tuki poliisille kansainvälistä apua annettaessa

Viranomainen voi antaa poliisille sisäministeriön pyynnöstä ja apua pyytävän valtion suostumuksella poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi kansainvälistä apua annettaessa sellaista tukea, johon asianomainen viranomainen on toimivaltainen. Tukea voidaan pyytää vain, jos poliisin voimavarat ovat riittämättömät kansainvälisen avunantotehtävän suorittamiseen tai jos siihen tarvitaan poliisilta puuttuvaa erityishenkilöstöä tai -välineistöä.

Tukea antavan virkamiehen tulee toimia tehtävän suorittamista johtavan poliisimiehen määräysten ja ohjeiden mukaan ja niiden toimivaltuuksien puitteissa, joihin poliisimies hänet 9 e §:n mukaisesti valtuuttaa. Tukea antavalla virkamiehellä on erittäin tärkeässä ja kiireellisessä tehtävässä oikeus poliisimiehen ohjauksessa käyttää sellaisia tehtävän suorittamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joihin poliisimies hänet toimivaltansa nojalla valtuuttaa ja joita tilanne huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina.

Tuki voi sisältää poliisitehtävän suorittamiseen soveltuvan sotilaan henkilökohtaista aseistusta voimakkaamman aseistuksen käyttöä. Edellytyksenä on, että tuen on tilanteesta, tapahtumasta tai tilaisuudesta tehtyjen havaintojen tai siitä muutoin saatujen yksilöityjen tietojen perusteella perusteltua olettaa olevan välttämätöntä suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä vakavasti vaarantavan rikoslain (39/1889) 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 2, 3 tai 5–8 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetun terrorismirikoksen estämiseksi tai keskeyttämiseksi taikka edellä tarkoitettuun rikokseen vaikutuksiltaan rinnastuvan rikoslain 21 luvun 1 tai 2 §:ssä, 25 luvun 4 §:ssä tai 34 luvun 1, 3, 5, 6 tai 11 §:ssä tarkoitetun rikoksen estämiseksi tai keskeyttämiseksi. Poliisin oikeudesta saada Rajavartiolaitokselta rajaturvallisuustehtävien suorittamiseksi hyväksyttyä Rajavartiolaitoksen aseistusta voimakkaamman aseistuksen käyttöä sisältävää tukea säädetään rajavartiolaitain 77 a §:n 3 momentissa.

Tukea antavan virkamiehen siviili- ja rikosoikeudelliseen vastuuseen sovelletaan 9 f §:ää. Tukea antavan sotilaan siviili- ja rikosoikeudellisesta vastuusta Puolustusvoimien antaessa poliisille tukea kansainvälisen avun tilanteissa säädetään erikseen.

Poliisi vastaa tukitilanteen turvallisen suorittamisen kannalta tarpeellisesta yleisjohdosta ja osapuolten välisten toimintojen yhteensovittamisesta.

Sisäministeriö päättää 1 momentissa tarkoitetun tuen pyytamisestä toiselta viranomaiselta. Tuen antamista koskevasta päätöksenteosta säädetään erikseen.

2 b §

Poliisin tuki ulkoasiainhallinnolle Suomen alueen ulkopuolella

Poliisi voi ulkoministeriön pyynnöstä antaa ulkoasiainhallinnolle tukea sille konsulipalvelulaissa (498/1999) säädettyjen tehtävien suorittamiseksi Suomen alueen ulkopuolella ottaen huo-

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

mioon Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan (SopS 1/1956) päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt, jos poliisin tuki on poliisille kuuluvien toimivaltuuksien, erityisosaamisen tai -varustuksen takia tarpeen.

Tuen antamisesta päättää sisäministeriö asianomaista keskushallintoviranomaista kuultuaan, jollei 5 a luvun 39 §:n 1 momentista tai 57 §:n 3 momentista tai kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetusta laista (418/2017) muuta johdu.

Poliisi vastaa tukitilanteen turvallisen suorittamisen kannalta tarpeellisesta yleisjohdosta. Poliisimiehen toimivaltuuksista, siviili- ja rikosoikeudellisesta vastuusta sekä oikeudellisesta asemasta on voimassa, mitä jäljempänä 9 e–9 g §:ssä säädetään.

2 c §

Toisen viranomaisen tuki poliisille sen antaessa tukea ulkoasiainhallinnolle

Viranomainen voi sisäministeriön pyynnöstä antaa poliisille 2 b §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa sellaista tukea, johon asianomainen viranomainen on toimivaltainen. Tukea voidaan pyytää vain, jos poliisin voimavarat ovat riittämättömät 2 b §:ssä tarkoitetun tehtävän suorittamiseen tai jos siihen tarvitaan poliisilta puuttuvaa erityishenkilöstöä tai -välineistöä. Tuen antamiseen sovelletaan, mitä 2 a §:n 2–6 momentissa säädetään.

9 §

Kansainvälinen oikeus- ja virka-apu

9 a §

Päätöksenteko Prüm- ja Atlas-yhteistyössä

Poliisihallitus ja suojelupoliisi päättävät toimialaansa kuuluvan rajatylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajatylittävän rikollisuuden torjumiseksi annetun neuvoston päätöksen 2008/615/YOS, jäljempänä *Prüm-päätös*, 5 luvussa tarkoitetun yhteistyön (*Prüm-yhteistyö*) käynnistämisestä Suomen alueella ja osallistumisesta vieraan valtion pyynnöstä tämän alueella tapahtuvaan yhteistyöhön.

Poliisihallitus päättää yhteistyön parantamisesta kriisitilanteissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden erityistoimintayksiköiden välillä annetussa neuvoston päätöksessä 2008/617/YOS, jäljempänä *Atlas-päätös*, tarkoitetun erityistoimintayksikön avun antamisesta toiselle jäsenvaltiolle tai avun pyytämisestä toiselta jäsenvaltiolta.

Poliisihallituksen on viipymättä ilmoitettava 1 ja 2 momentissa ja suojelupoliisin 1 momentissa tarkoitetun yhteistyön vireilletulosta ja päätöksestä käynnistää yhteistyö sisäministeriölle. Sisäministeriö voi päättää aloitetun yhteistyön tai avun jatkamisesta tai lopettamisesta.

Päätöksen Prüm-yhteistyön käynnistämisestä tai Atlas-päätöksessä tarkoitetun avun antamisesta tai pyytämisestä tekee sisäministeriö, jos asialla on erityistä merkitystä Suomen sisäisen turvallisuuden kannalta.

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

Mitä 1–3 momentissa säädetään päätöksenteosta, sovelletaan myös Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen (SopS 53 ja 54/2007), jäljempänä *Prüm-sopimus*, 17, 25 ja 27 artiklan nojalla tapahtuvan yhteistyön käynnistämiseen.

Mitä 1–4 momentissa säädetään päätöksenteosta, sovelletaan, jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetusta laista muuta johdu.

9 b §

Kansainvälisen avun antaminen tai vastaanottaminen muissa tilanteissa

Jollei muusta laista, Euroopan unionin lainsäädännöstä tai Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu, sisäministeriö voi vieraan valtion, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön pyynnöstä päättää muusta kuin 9 a §:ssä säädetystä poliisin toimialaan kuuluvasta avun antamisesta sille. Sisäministeriö voi vastaavasti pyytää poliisin toimialaan kuuluvaa apua vieraalta valtiolta, Euroopan unionilta tai kansainväliseltä järjestöltä. Päätöksessä on määriteltävä avun sisältö, henkilöiden toimivaltuudet sekä henkilöille sallitut aseet, ammukset, voimankäyttövälineet ja muut varusteet. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä päätöksen sisällöstä.

9 d §

Vieraan valtion virkamiehen sekä Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön palveluksessa olevan asema muissa tilanteissa Suomen alueella

Vieraan valtion virkamiehen taikka Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön palveluksessa olevan osallistuessa 9 b §:n nojalla käynnistettyyn avunantoon Suomen alueella hänen toimivaltuuksiinsa sovelletaan 9 c §:ää.

Edellä 1 momentissa tarkoitettulle henkilölle voidaan lähettävän valtion tahon suostumuksella antaa oikeus käyttää apua antaessaan kansallista tai muuta virkapukuaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu henkilö, joka antaa Suomen pyynnöstä Suomen alueella poliisille apua, rinnastetaan tekemiensä rikosten tai häneen kohdistuvien rikosten osalta suomalaisiin virkamiehiin ja on omassa valtiossaan sovellettavan virkasuhdelainsäädännön taikka Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön palvelussuhdesäännösten alainen.

Mitä laissa säädetään valtion velvollisuudesta korvata virkamiehen aiheuttama vahinko, sovelletaan myös vieraan valtion viranomaisen, Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön Suomen pyynnöstä Suomen alueella poliisille antaman avun yhteydessä aiheuttamaan vahinkoon.

Edellä 1–4 momenttia sovelletaan, jollei Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta tai Euroopan unionin lainsäädännöstä muuta johdu.

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

9 e §

Poliisimiehen toimivaltuudet kansainvälistä apua annettaessa

Poliisimiehen suorittaessa tehtävää Suomen alueen ulkopuolella siviilihenkilöiden osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain (1287/2004) nojalla hänen toimivaltuuksiinsa sovelletaan mainittua lakia.

9 h §

Valtuuskirja

Poliisihallitus antaa 9 a ja 9 b §:ssä ja suojelupoliisi voi antaa 9 a §:ssä tarkoitettuun toimialaansa kuuluvan avun antamiseen Suomessa osallistuvalla vieraan valtion virkamiehelle sekä Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön palveluksessa olevalle määräaikaisen valtuuskirjan, josta ilmenee henkilön toimivalta. Valtuuskirjassa tulee lisäksi olla henkilön nimi, kansalaisuus, virka-asema tai muu asema ja valokuva. Henkilön on pidettävä valtuuskirja mukanaan ja esitettävä se pyydettyä. Valtuuskirja on palautettava Poliisihallitukselle tai suojelupoliisille avun antamisen päätyttyä.

9 i §

Eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvän joukon ja Euroopan raja- ja merivartiostoviraston toimintaan osallistuminen

Mitä 1–3 momentissa säädetään päätöksenteosta, sovelletaan, jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetusta laista muuta johdu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ampuma-aselain (1/1998) 17 §:n 2 momentin 5 ja 6 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 423/2017, seuraavasti:

17 §

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset

Tämä laki ei myöskään koske:

5) Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklan tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohdan perusteella käynnistetyn yhteistyön johdosta Suomen alueella toimiville jäsenvaltioiden virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa;

6) poliisilain (872/2011) 9 luvun 9 b §:n nojalla käynnistetyn kansainvälisen yhteistyön johdosta Suomen alueella toimiville vieraiden valtioiden virkamiehille taikka Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön palveluksessa oleville kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

pelastuslain 38 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan pelastuslain (379/2011) 38 §, sellaisena kuin se on laissa 424/2017, seuraavasti:

38 §

Kansainvälinen pelastustoiminta

Sen lisäksi, mitä valtioiden välillä on sovittu ja jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetusta laista (418/2017) muuta johdu, sisäministeriö voi:

- a) päättää Euroopan unionin, toisen valtion tai kansainvälisen järjestön esittämän pyynnön perusteella pelastustoimeen kuuluvan avun antamisesta ulkomaille, jos avun antaminen on perusteltua ihmisten, ympäristön tai omaisuuden turvaamiseksi;
- b) pyytää tarvittaessa pelastustoimeen kuuluvaa kansainvälistä apua Euroopan unionilta, toiselta valtiolta tai kansainväliseltä järjestöltä;
- c) päättää toimivaltaisen viranomaisen pyynnöstä pelastustoimeen kuuluvan tuen antamisesta toiselle viranomaiselle kyseisen viranomaisen tehtävän suorittamiseksi Suomen alueen ulkopuolella.

Ulkomaille annettavalla pelastustoimeen kuuluvalla avulla ja toiselle viranomaiselle annettavalla pelastustoimeen kuuluvalla tuella tarkoitetaan 32 §:ssä tarkoitettujen pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamista sekä asiantuntijoiden, muodostelmien ja materiaaliavun toimittamista ihmisen tai luonnon aiheuttamissa katastrofitilanteissa sekä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksessä (1313/2013/EU) tarkoitettuja toimia.

Suomeen vastaanotettavalla pelastustoimeen kuuluvalla avulla tarkoitetaan materiaaliapua ja kansainvälisten pelastustoimen asiantuntijoiden ja muodostelmien antamaa apua suomalaiselle toimivaltaiselle pelastusviranomaiselle 32 §:n mukaisissa pelastustoimintaan kuuluvissa tehtävissä. Suomeen vastaanotettavan pelastustoimeen kuuluvan avun osalta noudatetaan lisäksi, mitä Suomen ja apua antavan valtion välillä on valtiosopimuksin sovittu ja unionin pelastuspalvelumekanismista annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöstä N:o 1313/2013/EU.

Pelastustoimeen kuuluvan avun ja tuen antamiseen osallistuvan suomalaisen henkilöstön palvelussuhteesta, kelpoisuudesta ja henkilöstön asemasta avustustoiminnassa säädetään siviilihenkilöiden osallistumisesta kriisinhallintaan annetussa laissa (1287/2004).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

rajavartiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rajavartiolain (578/2005) 83 §, sellaisena kuin se on laissa 749/2014, sekä
muutetaan 15 a §:n 3 momentti, 15 b §:n 5 momentti, 15 c §:n 3 momentti, 15 d §, 35 e ja 35 f §,
35 g §:n 1 momentti, 77 §, 77 a §:n 3 momentti ja 79 a §,
sellaisina kuin ne ovat, 15 a §:n 3 momentti ja 15 b §:n 5 momentti laissa 1245/2020, 15 c §:n 3
momentti, 35 e §, 35 g §:n 1 momentti ja 79 a § laissa 425/2017, 15 d § laissa 619/2017, 35 f §
laeissa 425/2017 ja 642/2019, 77 § laeissa 749/2014, 425/2017 ja 109/2018 sekä 77 a §:n 3 mo-
mentti laissa 343/2022 seuraavasti:

15 a §

Tuki Euroopan raja- ja merivartiostolta

Mitä 1 momentissa säädetään päätöksenteosta, sovelletaan, jollei kansainvälistä apua, yhteis-
toimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetusta laista (418/
2017) muuta johdu.

15 b §

*Eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvän joukon ja Euroopan raja- ja merivartiostoston
toimintaan osallistuminen*

Mitä 3 momentissa säädetään päätöksenteosta, sovelletaan, jollei kansainvälistä apua, yhteis-
toimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetusta laista muuta
johdu.

15 c §

Rajavartiolaitoksen osallistuminen kansainväliseen tehtävään

Mitä päätöksenteosta 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan, jollei kansainvälistä apua, yh-
teistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetusta laista
muuta johdu.

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

15 d §

Rajaturvallisuusavun pyytäminen ja antaminen

Rajavartiolaitos on vastuuviranomainen Suomen vastaanottaessa apua rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi (*rajaturvallisuusapu*) osana Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohdan tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklan täytäntöönpanoa tai toiselta valtiolta tilanteessa, jossa eivät tulisi sovellettaviksi raja- ja merivartiostoasetuksen mukaiset toimet.

Rajavartiolaitos voi antaa rajaturvallisuusapua Euroopan unionin jäsenvaltiolle osana Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohdan tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklan täytäntöönpanoa tai toiselle valtiolle tilanteessa, jossa eivät tulisi sovellettaviksi raja- ja merivartiostoasetuksen mukaiset toimet.

Sisäministeriö päättää rajaturvallisuusavun pyytämisestä toiselta valtiolta ja rajaturvallisuusavun antamisesta toiselle valtiolle, jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetusta laista muuta johdu. Päätöksenteosta rajaturvallisuusavun pyytämisessä tai antamisessa osana Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohdan tai Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklan täytäntöönpanoa säädetään kansainvälistä apua, yhteistoimintaa ja muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa.

35 e §

Rajaturvallisuusapua antavan toisen valtion virkamiehen toimivaltuudet ja oikeus voimakeinojen käyttämiseen

Schengenin rajasäännösten perusteella toimivaltaisella Euroopan unionin jäsenvaltion ja Schengenin rajasäännöstöä soveltavan muun valtion virkamiehellä on hänen antaessaan 15 d §:n 1 momentissa tarkoitettua rajaturvallisuusapua Rajavartiolaitokselle sen vastuulla olevassa tehtävässä tässä laissa rajavartiomiehelle säädetty toimivalta suorittaa Schengenin rajasäännösten mukaisia tehtäviä toimivaltaisen suomalaisen virkamiehen määräysten ja ohjeiden mukaisesti lukuun ottamatta 14 artiklan mukaista päätöstä evätä maahanpääsy. Mainitulla virkamiehellä on 35 §:n 1 ja 4 momentissa säädetty oikeus voimakeinojen käyttämiseen toimivaltaisen suomalaisen virkamiehen läsnä ollessa, jos hänen kotivaltionsa on antanut siihen suostumuksen eikä oikeutta ole rajoitettu Suomen tekemässä avunpyynnössä. Hätävarjelun liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 4 §:n 2 momentissa ja 7 §:ssä. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Virkamiehellä on kotivaltionsa suostumuksella oikeus kantaa Suomen alueella virka-aseita, ammuksia, voimankäyttövälineitä ja muita varusteita. Sallitut virka-aseet, ammukset, voimankäyttövälineet ja muut varusteet on ilmoitettava Suomen tekemässä avunpyynnössä.

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

35 f §

Rajaturvallisuusapua antavan toisen valtion virkamiehen muut oikeudet ja velvollisuudet

Sisäministeriö antaa 15 d §:n 1 momentissa tarkoitetun rajaturvallisuusavun antamiseen Suomessa osallistuvalla 35 e §:ssä tarkoitettuja tehtäviä suorittavalle Euroopan unionin jäsenvaltion ja Schengenin rajasäännöstöä soveltavan muun valtion virkamiehelle määräaikaisen valtuuskirjan, josta ilmenee virkamiehen toimivalta. Valtuuskirjassa tulee lisäksi olla virkamiehen nimi, kansalaisuus, virka-asema ja valokuva. Virkamiehen on pidettävä valtuuskirja mukanaan ja esitettävä se pyydettyä. Valtuuskirja on palautettava sisäministeriölle avun antamisen päätyttyä.

Virkamiehen on käytettävä 35 e §:ssä tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan omaa virkapukuaan, jollei toimivaltainen suomalainen virkamies toisin määrää.

Virkamies rinnastetaan tekemiensä rikosten, häneen kohdistuvien rikosten sekä aiheuttamiensa vahinkojen osalta suomalaisiin virkamiehiin. Jos virkamiehen aiheuttama vahinko johtuu vakavasta laiminlyönnistä taikka tahallisuudesta, virkamiehen kotivaltiota voidaan vaatia korvaamaan kokonaan tai osittain vahingon perusteella maksetut vahingonkorvaukset. Virkamies on kotivaltiossaan sovellettavan kurinpito- ja virkasuhdelainsäädännön alainen.

Virkamiehen oikeudesta käyttää Rajavartiolaitoksen henkilökäytöstä säädetään henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa.

35 g §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet ja oikeus voimakeinojen käyttämiseen rajaturvallisuusapua antaessa

Rajavartiomiehellä on antaessaan rajaturvallisuusapua tässä laissa säädetty toimivalta suorittaa Schengenin rajasäännöstön mukaisia tehtäviä apua vastaanottavan Euroopan unionin jäsenvaltion tai Schengenin rajasäännöstöä soveltavan muun valtion pyynnöstä. Toimivaltuudet eivät kuitenkaan voi ylittää niitä toimivaltuuksia, jotka apua vastaanottava valtio hänelle antaa.

— — — — —

77 §

Rajavartiolaitoksen antama virka-apu ja tuki

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitos voi antaa pyynnöstä virka-apua valtion viranomaiselle sen laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi. Rajavartiolaitoksen antamasta avusta poliisille ja Tullille säädetään poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa.

Rajavartiolaitos on velvollinen antamaan pelastusviranomaiselle, poliisille, Tullille ja Puolustusvoimille virka-apua, joka edellyttää sellaisen Rajavartiolaitokselle kuuluvan kaluston, henkilövoimavarojen tai erityisasiantuntijapalvelujen käyttöä, jota mainituilla viranomaisilla ei sillä hetkellä ole käytettävissään. Rajavartiolaitos voi antaa toiselle Suomen viranomaiselle tukea Suomen alueen ulkopuolella viranomaisen toimialaan kuuluvassa tehtävässä ottaen huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan (SopS 1/1956) päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt, jos Rajavartiolaitoksen tuki on Rajavartiolaitokselle kuuluvien toi-

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

mivaltuuksien, erityisosaamisen tai -varustuksen takia tarpeen. Virka-avun ja tuen antamisen edellytyksenä on, että se ei vaaranna Rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista.

Virka-avun antamisesta päättää hallintoyksikön päällikkö tai hallintoyksikössä tähän tehtävään kirjallisesti määrätty vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies. Suomen alueen ulkopuolella annettavasta tuesta päättää Rajavartiolaitoksen päällikkö. Jos kyse on sisäisen turvallisuuden kannalta erityisen merkittävästä tuesta Suomen alueen ulkopuolella, asiasta päättää sisäministeriö. Päätöksenteosta kansainvälisen avun antamisesta ja pyytämisestä säädetään lisäksi kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa.

77 a §

Vaativa virka-apu poliisille

Poliisilla on oikeus saada sisällöltään 1 momentissa tarkoitettua virka-apua vastaavaa tukea toimiessaan Euroopan unionin jäsenvaltion merialueella ja talousvyöhykkeellä jäsenvaltion pyynnöstä sellaisessa poliisin toimialaan kuuluvassa tehtävässä, joka perustuu Euroopan unionin lainsäädäntöön tai Suomea sitovaan kansainväliseen sopimukseen, Euroopan unionin lainsäädännössä tai Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa määriteltujen terrorististen tekojen estämiseksi tai keskeyttämiseksi. Voimakeinojen on oltava apua vastaanottavan Euroopan unionin jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön ja pyynnön mukaisia. Tukeen sovelletaan, mitä tässä pykälässä ja 77 c–77 g §:ssä säädetään virka-avusta, jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetusta laista muuta johdu.

79 a §

Puolustusvoimien tuki Rajavartiolaitokselle kansainvälistä apua annettaessa

Puolustusvoimat voi antaa Rajavartiolaitokselle sen tehtävän suorittamiseksi virka-apua vastaavaa tukea toisen valtion alueella 15 b ja 15 d §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa. Tukeen eivät kuulu sotilaalliset voimakeinot eivätkä rajavartiomiehen toimivaltuudet. Sivullisen oikeudesta välttämättömien voimakeinojen käyttämiseen rajavartiomiehen ohjauksessa säädetään 35 §:n 2 momentissa ja oikeudesta hätävarjeluun rikoslain 4 luvun 4 §:ssä. Hätävarjeluun liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 4 §:n 2 momentissa ja 7 §:ssä sekä voimakeinojen käytön liioittelusta 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Tuen pyytämisestä Puolustusvoimilta säädetään 79 §:n 3 momentissa. Jos kyse on 15 d §:n mukaiseen rajaturvallisuusapuun liittyvästä tuesta taikka taloudellisesti erityisen merkittävästä tuesta, tuen pyytämisestä Puolustusvoimilta päättää kuitenkin sisäministeriö. Tuen antamisesta päätetään noudattaen puolustusvoimista annetun lain 12 §:n 3 momentissa säädettyä menettelyä. Päätöksenteosta kansainvälisen avun antamisesta ja pyytämisestä säädetään lisäksi kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa.

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain 36 ja 38 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) 36 §:n 1 momentin 3 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1246/2020, sekä
lisätään 38 §:n 2 momenttiin uusi 3 kohta, jolloin nykyinen 3 kohta siirtyy 4 kohdaksi, seuraavasti:

36 §

Henkilötietojen luovuttaminen Euroopan unionin rajavalvontayhteistyössä

Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä 7–11 ja 15 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja:

3) rajavartiolaitain 15 d §:n 1 momentissa tarkoitettua rajaturvallisuusapua antavalle Euroopan unionin jäsenvaltion ja Schengenin rajasäännöstöä soveltavan muun valtion virkamiehelle Suomen esittämän avunpyynnön edellyttämien toimenpiteiden suorittamista varten.

38 §

Tietojen muu luovuttaminen ulkomaille

Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä 7–11 ja 15 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja:

3) rajavartiolaitain 15 d §:n 1 momentissa tarkoitettua rajaturvallisuusapua antavalle muun kuin Euroopan unionin jäsenvaltion tai Schengenin rajasäännöstöä soveltavan muun valtion virkamiehelle, jos tiedot ovat välttämättömiä Suomen esittämän avunpyynnön edellyttämien toimenpiteiden suorittamista varten;

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

4) laittomasti maahan saapuneiden ja maassa oleskelevien henkilöiden takaisinottamista koskevilla kansainvälisillä velvoitteilla tai järjestelyillä tarkoitettuihin toimivaltaisille viranomaisille kyseisillä kansainvälisillä velvoitteilla tai järjestelyillä tarkoitettuja tehtäviä varten.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11.

Laki

siviilihenkilöiden osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan siviilihenkilöiden osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain (1287/2004) 2 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 297/2022, seuraavasti:

2 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia, lukuun ottamatta mitä 4 e §:ssä ja 6 a–6 d §:ssä säädetään, sovelletaan pelastuslain (379/2011) 38 §:n nojalla pelastustoimeen kuuluvan avun antamiseen ja toisen viranomaisen tukemiseen osallistuvan suomalaisen henkilöstön palvelussuhteisiin ja henkilöstön asemaan avustustoiminnassa. Pelastustoimeen kuuluvan avun antamisen kotimaan valmiuksista säädetään Pelastusopistosta annetussa laissa (607/2006).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö UaVM 12/2022 vp

Helsingissä 8.12.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Erkki Tuomioja sd

jäsen Eva Biaudet r

jäsen Saara Hyrkkö vihr

jäsen Kimmo Kiljunen sd

jäsen Johannes Koskinen sd

jäsen Jaana Pelkonen kok

jäsen Ville Tavio ps

jäsen Anu Vehviläinen kesk

jäsen Anne-Mari Virolainen kok

varajäsen Toimi Kankaanniemi ps

varajäsen Sakari Puisto ps

varajäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tiina Larvala